

матернитѣ си язици, викове „Слава, живили, ниехъ жие“ ги акламирали и цѣль жофински островъ билъ прѣпълненъ отъ тълпа, нашарена съ разни славянски носии. Изъ хиляди гърла забучела пѣсень „Хей Словане“. На 2 юний въ 8 часа заранъ съучастници на събора съпровождани отъ 100 хилядно множество вѣрвѣли къмъ историческата пражска черква Тинъ, за да присѣдствуватъ на молебенъ. Нѣмало сърдце, което да не е било прѣпълнено отъ чиста радостъ, нѣмало око, което да не е заплакало. Прѣдъ статуйтѣ на св. Кирилъ и Методия свещеникътъ Шулецъ просилъ Бога за успѣха на събора. Послѣ държали рѣчи разни първенци на славнскитѣ народи. Но най-трогателно говорилъ Шафарикъ: „Трѣбва да докажемъ, че сме славяни—ако ли не, тогава по-добрѣ да се откажемъ отъ славянството. Морална смъртъ е най-грозна смъртъ“; като свършилъ, цѣлото множество ликувало. Хората се прѣгръщали, разпаленитѣ южни славяни изваждали саблитѣ си; всички плакали.

Не е тукъ мѣсто да говоря по-обширно за дѣйствието на събора. Ще спомена само за нѣкои нѣща, които сж подходящи на сказката ми. Между друго бѣше прието, щото съборътъ да се смѣта като постоянна корпорация, която да се свиква два пѣти въ всѣка година и то винаги въ нѣкой другъ славянски градъ. Настоятелството му щѣло да бѣде постоянно. И литературенъ клонъ щѣлъ да се установи. Чехитѣ прѣдлагали да се основе славянска академия, въ която да работятъ всички славяни. Ала съборътъ окончателно свършилъ само една работа: манифеста къмъ европейскитѣ народи.

Интересно е едно обстоятелство: на 4. VI, 1848 въ 10 часа прѣдъ статуята св. Вацлавъ отслуженъ билъ славянски молебенъ отъ сръбскитѣ свещеници Стаматовичъ и Н. Груичъ. На молебствието били споменати: императоръ Фердинандъ, патриархъ Раяичъ, царъ Душанъ, кралъ Собнески, Петъръ Велики, Черний Юрий, кралъ Йирикъ Подѣбрадъ, Юнгманъ и др. Този молебенъ билъ една славна славянска апотеоза! За нещастие чехскитѣ разпалени радикали съ небомислена и наивна своя революция развалиха събора. Дѣлото за славянската взаимность било унищожено. Шафарикъ заплакалъ! Сълзитѣ му приличали на сълзитѣ на Еремия надъ развалинитѣ на Иерусалимъ. При тая подкопническа работа на лекомисленитѣ радикали най-големо участие ималъ Русъ Славна, извѣстниятъ Бакунинъ.

Още като студентъ въ Прага съмъ чулъ, че въ събора взеха участие и двама българи. За жалость поради оскудността на извори, съ които въ тая посока разполагамъ, азъ днесъ не мога да констатирамъ, дали туй не е била само една легенда, или една традиция, основана върху истина. Може би съ врѣме туй ще се докаже.

* * *

Свършвамъ. Добрѣ зная, че ви прѣдставихъ въ сказката си само една контура, начѣртана слѣдъ бѣгло прочитание единъ огроменъ материалъ. Намѣрението на настоятелството на Славянска Бесѣда, азъ да ви чета днешната си скица, сигурно се дължи на прѣкрасното